

РЕГИОНАЛНЕ НЕЈЕДНАКОСТИ У ПРИВРЕДНОМ И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Јасмина Димитријевић¹

Банка Поштанска штедионица А.Д. Београд, Експозитура
Крагујевац, Република Србија

Милош Димитријевић²

Економски факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац,
Република Србија

Лела Ристић³

Економски факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац,
Република Србија

***Сажетак:** Имајући у виду чињеницу да су присутне значајне разлике у нивоу развијености региона у многим земљама, адекватно конципирана регионална политика и њена имплементација представљају битне факторе смањења постојећих регионалних неравномерности и развоја руралних подручја. У складу са тим, предмет истраживања у овом раду јесу диспаритети у Републици Србији на нивоу НСТЈ 2, са циљем утврђивања привредне развијености региона и руралног развоја Републике Србије, уз истицање важне улоге регионалне политике у процесу регионалне конвергенције и достизања равномернијег регионалног и руралног развоја. Компаративном анализом се у раду указује на значајне разлике између Београдског региона и осталих региона у Републици Србији који су претежно рурални, при чему се за превазилажење ових разлика истиче неопходност иновативних решења и активне регионалне политике.*

***Кључне речи:** регионални развој, рурални развој, регионална политика, номенклатура статистичких територијалних јединица (НСТЈ)*

УВОД

Многе државе се суочавају са проблемом како обезбедити једнаке могућности за све грађане, без обзира у којем региону живе. Овај проблем се односи на низ регионалних, социјалних и економских питања. Чак и релативно мале разлике у развоју, уколико су дугорочно присутне, могу узроковати велике разлике у животном стандарду грађана и другим показатељима развијености региона. Притом, регионалне разлике негативно утичу и на даљи развој, повећавајући постојеће тензије између региона.

Прихватајући концепт номенклатуре статистичких територијалних јединица (НСТЈ), на основу критеријума који важе у

¹ jasnadimitrijevic1983@gmail.com

² mdimitrijevic@kg.ac.rs

³ Iristic@kg.ac.rs

Европској унији (ЕУ) у погледу NUTS, Република Србија настоји да се хармонизује са ЕУ. Притом, корист коју Република Србија може остварити јесте коришћење средстава из структурних фондова ЕУ намењених вођењу регионалне политике и руралном развоју.

Процес децентрализације и равномеран регионални развој Републике Србије битан је у процесу приступања ЕУ, с обзиром да ЕУ пружа помоћ за реструктурирање мање развијених регија и за диверсификацију руралне економије (Bogavac-Cvetković et al., 2013).

Имајући у виду напред наведено, предмет истраживања у оквиру овог рада јесу диспаритети у Републици Србији на NUTS 2 нивоу, па сходно томе и процес регионалне конвергенције, са посебним акцентом на регионе који се сматрају изразито руралним.

Циљ истраживања је указати на улогу регионалне политике у процесу регионалног развоја Републике Србије, уз приказ диспаритета на NUTS 2 нивоу, односно, уз компаративну анализу развијености региона, али и руралног развоја у оквиру региона. Притом је фокус на смањењу заостајања у развоју и сиромаштва руралних подручја, путем равномерног регионалног развоја. Осим компаративног, користе се метод дескрипције, анализе и синтезе.

У раду се полази од следеће хипотезе: Активнија и иновативнија регионална политика, нарочито у процесу хармонизације Републике Србије са ЕУ, може доста утицати на смањење регионалних диспропорција и допринети руралном развоју.

1. РЕГИОНИ И РУРАЛНА ПОДРУЧЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Савремени концепт регионализације, у оквиру којег се региони усмеравају ка уравнотеженијем развоју, у Републици Србији није довољно заступљен. Ипак, регионална димензија развоја постала је предмет многих научних истраживања, током последњих деценија, што је условљено, пре свега, све већим економским и демографским диспаритетима између различитих делова државе. У савременим концептима просторног развоја, регионалне политике и тзв. новог регионализма, регионализација се посматра као облик децентрализације моћи и одлучивања, чија је суштина пренос надлежности са централног (државног) нивоа на нижи регионални ниво (регионална управа) са циљем да се омогући равномернији развој свих делова земље (Пић, 2015; Lončar, 2009). Стога се регионална, па према томе и рурална политика, регионализација и децентрализација, намећу као императиви даљег развоја. Регионални диспаритети су, ипак, још увек велики, а најчешће су огромне

разлике између севера и југа, урбаних средина и руралних крајева, централних и периферних области итд. (Winkler, 2012, p. 90).

Веома важан аспект регионалног развоја јесте однос руралних и урбаних средина. Притом се као посебан проблем регионалних неравнотежа, као и разлика између градских и сеоских насеља, издвајају запосленост/незапосленост и зараде (Djukić, 2013).

Имајући у виду да рурална подручја Републике Србије захватају око 85% територије и да у њима живи готово половина становништва (Bogdanov, 2007, p. 31), а истовремено су то и подручја са најизраженијим сиромаштвом и развојним ограничењима, онда је јасно зашто је политика њиховог развоја од посебног значаја.

Табела 1. Административно-територијална подела и номенклатура статистичких територијалних јединица (НСТЈ) - нивои 1, 2, 3, у РС

Република Србија (РС)						
(НСТЈ1)	Србија-север		Србија-југ			
(НСТЈ2)	Укупно	Београдски регион	Регион Војводине	Регион Шумадије и Западне Србије	Регион Јужне и Источне Србије	Регион Косово и Метохија
(НСТЈ3) Области	30	1	7	8	9	5
Управни окрузи	29	0	7	8	9	5
Градови/ Општине	197	17	45	53	53	29
Градови	29	1	8	10	9	1
Градови са градским општинама	5	1	0	1	3	0
Насељена места	6158	157	467	2112	1973	1449
Градска насељена места	193	16	52	53	46	26

Извор: РС, 2022.

У Табели 1, представљена је административно-територијална подела и номенклатура статистичких територијалних јединица (НСТЈ) - нивои 1, 2, 3, у Републици Србији.

С обзиром да се регионална типологија ОЕЦД-а темељи на критеријумима густине насељености и величине урбаних центара који се налазе унутар регије (ОЕЦД, 2011, p. 3), подручја са густином насељености мањом од 150 становника по km² класификују се као рурална. Према том критеријуму, када се руралне области

идентификују као заједнице на локалном нивоу где је густина насељености мања од 150 становника по km^2 , онда се многе области у Републици Србији могу сврстати у руралне (Vujićić et al., 2015), истиче се у истраживањима класификације руралних подручја у регионима Републике Србије. Посматрајући регионе према наведеном критеријуму густине насељености (Табела 2), сви региони осим Београдског, могу се сматрати изразито руралним. За Регион Косово и Метохија подаци нису доступни.

Табела 2. Становништво на 1 km^2 , по регионима

РЕГИОН	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Београдски регион	514	515	516	518	519	521	522	523	524
Регион Војводине	90	89	88	88	88	87	87	86	86
Регион Шумадије и Западне Србије	76	76	76	75	74	74	73	73	72
Регион Јужне и Источне Србије	63	61	60	60	59	59	58	57	57

Извор: РЗС, 2011-2020.

Према пописним подацима, у руралним подручјима Региона Шумадије и Западне Србије живи око 55% становника овог региона, у руралним подручјима Региона Јужне и Источне Србије 52,5%, Региона Војводине 43,3%, а само око 19% у Београдском региону.

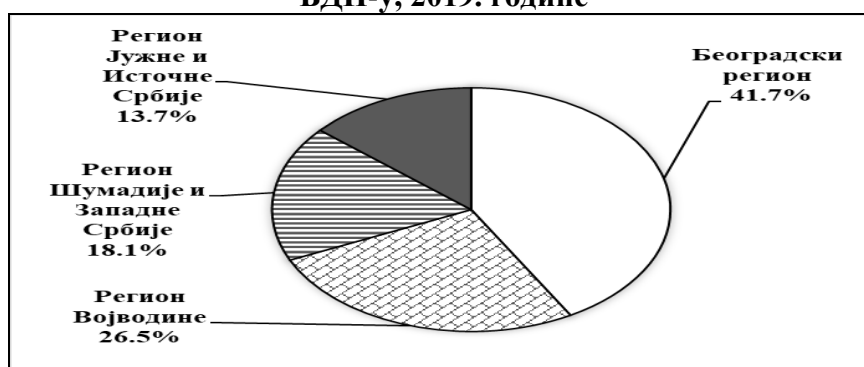
У Републици Србији је пољопривреда најзначајнија, а често и једина делатност на селу. Када се посматра значај пољопривреде по административно-регионалним целинама, евидентно је да је у Војводини пољопривреда доминантнија делатност у поређењу са осталим регионима (Vujićić et al., 2015).

2. ИНДИКАТОРИ РЕГИОНАЛНИХ РАЗЛИКА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ РЕЛЕВАНТНИ ЗА ПРИВРЕДНИ И РУРАЛНИ РАЗВОЈ

Учешће региона у националном БДП-у Републике Србије, 2019. године, показује да водеће место има Београдски регион са 41,7% учешћа, затим Регион Војводине са 26,5%, на трећем месту је Регион Шумадије и Западне Србије са 18,1%, док најмањи проценат учешћа од 13,7% бележи Регион Јужне и Источне Србије (Графикон

1). Притом, изразито рурални региони заостају за Београдским регионом, а подаци за Регион Косово и Метохија нису доступни.

Графикон 1. Региони Републике Србије – учешће у националном БДП-у, 2019. године

Извор: Републички завод за статистику, 2021.

На Графикону 2, приказан је БДП по глави становника, 2018. и 2019. године, при чему се, према доступним подацима, уочава да се Београдски регион значајно издваја у односу на остале регионе.

Графикон 2. Региони Републике Србије – БДП по глави становника, 2018. и 2019. године (у хиљ. РСД)

Извор: Републички завод за статистику, 2021.

Осим неједнакости између региона у Републици Србији, бројне неједнакости су све израженије и унутар самих региона.

Регионални БДП по глави становника, изражен у *PPS* (Табела 3), потврђује значајне разлике између Београдског региона и осталих региона, при чему подаци за Регион Косово и Метохија, као ни у претходним приказима, ни овде нису доступни.

Табела 3. Регионални БДП по глави становника, изражен у PPS (паритет куповне снаге)

Територија	БДП по становнику (хиљ. PPS)		БДП по становнику - индекс нивоа (ЕУ = 100)	
	2019.	2018.	2019.	2018.
ЕУ	32	31	100	100
РЕПУБЛИКА СРБИЈА	13,0	12,3	40,6	39,5
Београдски регион	22,2	20,9	69,3	67,7
Регион Војводине	12,9	11,9	40,3	38,3
Регион Шумадије и Западне Србије	8,6	8,2	26,7	26,6
Регион Јужне и Источне Србије	8,3	8,0	25,9	25,9

Извор: Републички завод за статистику, 2021.

Регионални БДВ (брutto додата вредност) Републике Србије, посматран по делатностима, 2019. године, представљен је у Табели 4, где се уочава да Регион Војводине има највеће учешће када су у питању пољопривреда, шумарство и рибарство, као и рударство, прерађивачка индустрија, снабдевање електричном енергијом, гасом и паром, снабдевање водом и управљање отпадним водама. У свим осталим областима, које између осталог обухватају и грађевинарство, трговину, саобраћај, финансијске делатности, пословање некретнинама, као и стручне, научне, образовне и културне делатности, убедљиво највеће учешће има Београдски регион. Стога се закључује да, када је у питању примарни сектор, доминирају рурални региони у односу на Београдски регион, док када су у питању делатности секундарног и терцијарног сектора, Београдски регион је далеко испред свих других региона. Развоју Београдског региона, дакле, највише доприносе делатности везане за терцијарни и секундарни сектор, а најмање пољопривреда, шумарство и рибарство. У другим, изазито руралним регионима, иако је пољопривреда заступљенија у поређењу са Београдским регионом, ипак, многе делатности из терцијарног сектора (трговина и др.), као и из секундарног сектора (прерађивачка индустрија итд.), остварују веће учешће од пољопривреде у стварању БДВ-а региона. С обзиром на то, уочава се да је за развој ових региона, поред пољопривреде, веома битно развијати прерађивачку индустрију, туризам и друге делатности повезане са пољопривредом, односно, неопходно је диверсификовати привреду ових региона и снажније повезивати све делатности са примарним сектором.

Табела 4. Регионални БДВ Републике Србије, по делатностима, 2019. године (мил. РСД)

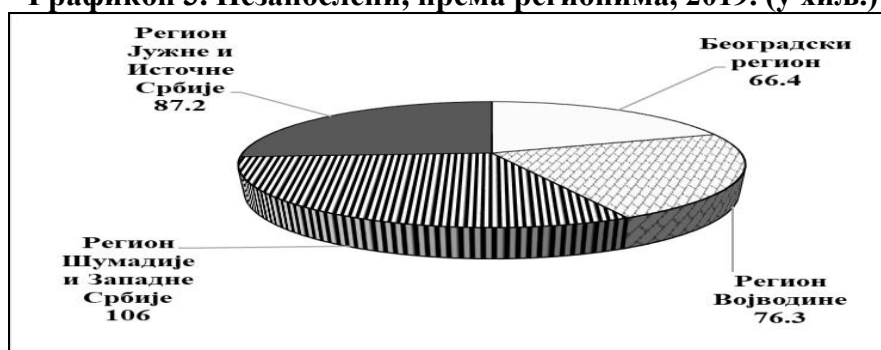
Назив делатности	Република Србија	Београдски регион	Регион Војводине	Регион Шумадије и Западне Србије	Регион Јужне и Источне Србије
Укупно	4.480.900	1.866.724	1.188.022	810.861	613.108
Пољопривреда, шумарство и рибарство	322.560	18.447	175.060	82.730	46.323
Рударство, Прерађивачка индустрија, Снабдевање електричном енергијом, гасом и паром, Снабдевање водом и управљање отпадним водама	1.076.329	263.116	346.163	246.367	220.683
Грађевинарство	309.203	163.377	61.840	52.491	31.495
Трговина на велико и мало и поправка моторних возила, Саобраћај и складиштење, Услуге смештаја и исхране	895.027	438.537	211.547	156.036	88.907
Информисање и комуникације	263.899	202.374	37.450	14.283	9.792
Финансијске делатности и делатност осигурања	170.570	114.279	29.553	15.454	11.284
Пословање некретнинама (са импутираном рентом)	373.776	147.384	99.781	74.316	52.294
Стручне, научне, иновационе и техничке делатности, Административне и помоћне услужне делатности	332.029	221.712	63.688	26.319	20.310
Државна управа и обавезно социјално осигурање, Образовање, Здравствена и социјална заштита	603.868	233.410	131.511	120.215	116.545
Уметност, забава и рекреација, Остале услужне делатности, Делатност домаћинства као послодавца, Делатност екстериторијалних организација и тела	133.639	64.087	31.427	22.650	15.475

Извор: Републички завод за статистику, 2021.

Када се посматрају основни индикатори незапослености (Графикон 3) или запослености, може се закључити да су у том погледу регионалне разлике најизраженије. Знатно већи број запослених лица имају Регион Шумадије и Западне Србије, Регион Војводине и Београдски регион, у односу на Регион Јужне и Источне Србије. Највећу стопу запослености има Београдски регион, затим

следе Регион Војводине и Регион Шумадије и Западне Србије, док Регион Јужне и Источне Србије бележи најмању стопу запослености. Када је у питању незапосленост, највећи је број незапослених лица у Региону Шумадије и Западне Србије.

Графикон 3. Незапослени, према регионима, 2019. (у хиљ.)

Извор: РЗС, 2020а.

Структура пословних субјеката и индикатори њиховог привређивања, по регионима Републике Србије, за 2019. годину, приказани су на *Графикону 4*.

Графикон 4. Структура пословних субјеката са индикаторима привређивања у Републици Србији, по регионима, 2019. године

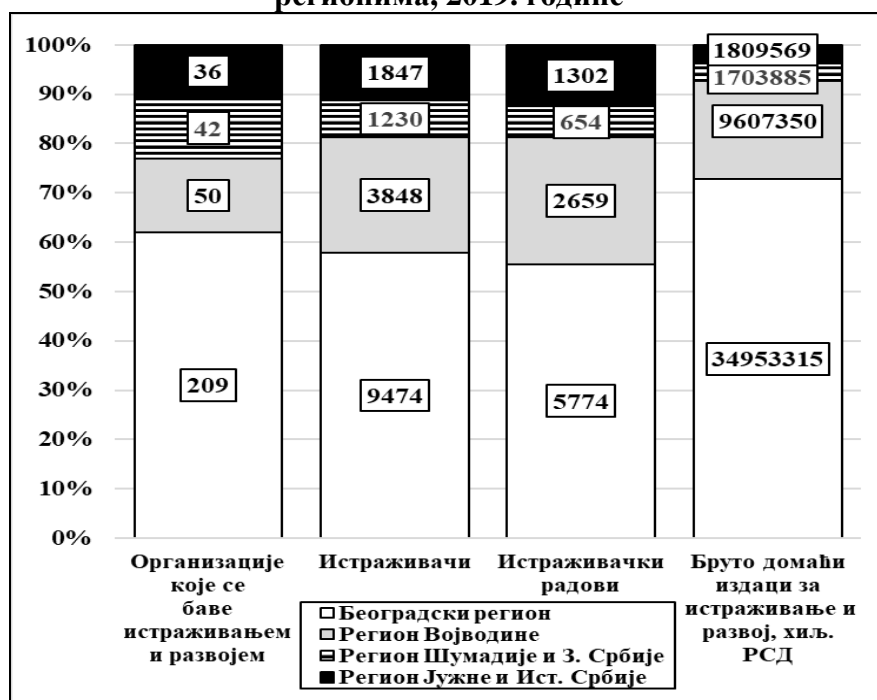
Извор: РЗС, 2020ц.

Највећа бруто додата вредност, као и остварени промет, забележени су у Београдском региону, где је највећа концентрација, како пословних субјеката, тако и броја запослених. Према овим показатељима, након Београдског региона, следе Регион Војводине, Регион Шумадије и Западне Србије и на крају Регион Јужне и Источне Србије. Наведено потврђује разлику између развијенијег

севера и мање развијеног југа, односно, посматрано од севера према југу, региони имају све неповољнију структуру развијености пословних субјеката и њиховог пословања. Истраживање и развој (Графикон 5), прате наведену тенденцију, пре свега, када су у питању издвајања за истраживање и развој.

Графикон 5. Истраживање и развој у Републици Србији, по регионима, 2019. године

Извор: РЗС, 2020б.

Изразито рурални региони, према свим параметрима који су посматрани, заостају за Београдским регионом. Сходно томе, велики је значај фискалне и других мера економске политике за будући развој руралних региона, а нарочито за развој пољопривреде у свим регионима са израженим ресурсним потенцијалима за развој аграрног сектора (Veselinović et al., 2019).

3. РЕГИОНАЛНА ПОЛИТИКА КАО ФАКТОР РАЗВОЈА ПРИВРЕДЕ И РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА

Sala-i-Martin (1996), упоређујући регионални раст у ЕУ и САД-у, долази до закључка да регионална политика Европске уније није остварила завидне резултате. Boldrin & Canova (2001) дошли су

до сличног закључка, упоређујући регионални раст у регионима ЕУ који добијају средства подршке из фондова ЕУ са онима који не добијају ту подршку. Amin & Tomaneu (1995), указали су на чињеницу да су иновације у регионалној политици, у смислу помагања неразвијеним регионима да подстакну свој раст, запошљавање и смањење сиромаштва, у сенци тржишно оријентисаних политика. Ипак, савремена кохезиона политика ЕУ, у новије време, све снажније подстиче прелазак на еколошки одговорну економију, развој малих и средњих предузећа, иновације и конкурентност, отварање нових радних места, модернизацију образовног система и стварање равноправног друштва. У ЕУ се потенцира изналажење решења за проблеме који произилазе из развојних неједнакости региона (Јованчевић, 2012).

У савременим условима, праћеним низом глобалних и унутрашњих изазова, као и у процесу европских интеграција, Републици Србији је неопходна много активнија политика регионалног развоја. Вишедеценијско занемаривање развоја многих руралних и периферних подручја у земљи, учинило је регионалне разлике заиста великим, тако да је Република Србија данас међу државама са израженим диспаратима у погледу регионалног развоја, што додатно захтева активнију политику регионалног развоја.

Процеси економских интеграција, за које се сматра да могу генерисати бројне економске бенефите, могу бити истовремено повезани и са вишим степеном неједнакости у развоју (Martin, 2005). У регионалном смислу, ови процеси могу довести до регионалних неравнотежа, при чему мање напредни региони остварују мањи добитак, па чак и одређене губитке, у поређењу са напреднијим регионима (Bradley et al., 2005). Зато је битно све развојне процесе адекватно усмеравати, водећи рачуна о равномерности и усклађености развоја свих региона у процесу економских и осталих интеграција. За Републику Србију је политика регионалног развоја од посебног значаја, имајући у виду изражени јаз у односу на регионе у ЕУ. Као кандидат за чланство у ЕУ, Република Србија је већ одавно започела процес прилагођавања свог законодавства у овој области. У контексту европских интеграција, институционализација регионалне политике Републике Србије извршена је 2007. године, када је усвојена Стратегија регионалног развоја Републике Србије 2007–2012. године ("Службени гласник РС", бр. 55/05, 71/05), као стратешки документ о регионалном развоју, који дефинише регионалне развојне приоритете Републике Србије. У овој

Стратегији су предложене варијанте економске регионализације, према НУТС моделу.

Устав Републике Србије ("Службени гласник РС", 98/2006, 115/2021), предвиђа обавезу државе да обезбеди уравнотежен и одржив регионални развој.

Усвајање Закона о регионалном развоју ("Сл. гласник РС", бр. 51/2009, 30/2010 и 89/2015), представља веома важан корак у погледу територијалне организације Републике Србије. Овим Законом се одређују називи региона, области и јединице локалне самоуправе у оквиру сваког региона, показатељи степена развијености региона, кључна документа и субјекти регионалног развоја, извори финансирања и мере подстицања регионалног развоја.

Развојна агенција Србије (РАС) представља агенцију Владе Републике Србије, која је основана 2016. године, на бази Закона о улагањима, када су престале да постоје Агенција за страна улагања и промоцију извоза и Национална агенција за регионални развој. РАС у свом саставу има Сектор за регионални развој и регионалну сарадњу (РАС, 2022). У Влади Републике Србије основан је и Кабинет министра за развој недовољно развијених општина. Равномернијем регионалном развоју умногоме треба да допринесу и бројне стратегије које су усвојене, а пре свега, Стратегија пољопривреде и руралног развоја, Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године, Стратегија запошљавања, Стратегија подстицања рађања, Национална стратегија за младе, Акциони план за спровођење регионалне инвестиционе реформе итд.

У Републици Србији су регионалне разлике евидентне, као и разлике унутар региона, нарочито на релацији урбано-рурално подручје, што утиче на миграционе токове становништва ка развијеним индустријским центрима, уз тенденцију додатног повећања неједнакости у развоју региона. Међу главним проблемима неразвијених региона, осим нижег нивоа БДП-а и незапослености, налазе се и слабије развијена инфраструктура, посебно у руралним подручјима, што додатно успорава развој предузетништва и инвестициону активност ових региона. Према томе, неопходна је савременија регионална политика и адекватна пратећа политика руралног развоја, како би се регионалне неједнакости у привредном и руралном развоју смањиле.

ЗАКЉУЧАК

Регионални развој, као израз степена развијености дефинисаних територијалних јединица, представља веома важно питање и већ деценијама заокупља велику пажњу научне заједнице, националних и међународних институција, па и шире јавности, свуда у свету. Проблем је, притом, све израженији, јер су регионалне разлике у многим земљама достигле такве димензије да захтевају заиста озбиљна изучавања њихових узрока и предлагање практичних решења за њихово ублажавање или елиминисање.

Регионални развој је у многим земљама неравномеран, на шта утичу бројни фактори, различитим интензитетом и у различитим периодима развоја. Неравномерност регионалног развоја, осим негативних економских ефеката, може изазвати и многе друге поремећаје, који се затим ланчано преносе и одражавају негативно на укупан привредни и друштвени развој, укључујући притом и развој руралних подручја.

Регионални развој Републике Србије, у савременим условима, захтева решавање регионалних проблема, односно, регионалних неједнакости, креирањем одговарајућих институционалних оквира и механизма за уравнотеженији регионални, па према томе и рурални развој. Притом се савремена политика равномерног регионалног развоја не сме искључиво фокусирати на убрзани развој недовољно развијених области/општина и изразито економску оријентацију, без узимања у обзир осталих значајних аспеката развоја (еколошких, социо-културних итд.), нити се сме базирати на повременим акцијама и некоординисаним активностима, већ захтева целовит приступ, адекватну институционалну инфраструктуру и остале одговарајуће пратеће елементе за успешан развој региона и руралних подручја у оквиру њих. Притом, важан циљ регионалне политике, свакако, јесте да се смање разлике у нивоу развијености региона, а нарочито заосталост најнеразвијенијих региона.

Упркос потенцирању значаја кохезионе политике, смањење регионалних разлика углавном се и даље посматра на основу нивоа БДП-а по глави становника и запослености, по регионима, што додатно указује на неопходност адекватнијег сагледавања развоја региона, у ширем контексту одрживог развоја, који захтева балансирање економске, еколошке и социјалне димензије регионалног развоја. Неопходно је на одржив начин јачати повезаност између економског раста и рационалног коришћења природних ресурса, уз увођење прихватљивих иновација и савремених технологија, а у циљу ублажавања регионалних

диспаритета и постизања интегралног руралног развоја. Правце развоја, свакако, треба базирати на условима, ресурсима и могућностима који постоје унутар региона, као и на капацитетима за апсорбовање, имплементацију и даље ширење нових техничко-технолошких решења и других иновација. У том процесу, регионална политика има посебну улогу, с обзиром на њену највећу одговорност и расположиве мере, инструменте и механизме за подстицање равномернијег регионалног развоја.

У складу са претходно наведеним, може се закључити да је за Републику Србију битно да, у процесу хармонизације са ЕУ, а и шире посматрано, води активну, савремену, иновативну и одговорну регионалну политику, у складу са регионалном конвергенцијом и кохезионом политиком ЕУ, како би се утицало на смањење регионалних диспропорција (мерено БДП-ом по глави становника, куповном моћи, бројем предузећа и њиховим пословањем, смањивањем незапослености и другим пратећим индикаторима, уз увођење иновација и јачање истраживачко-развојне активности у свим регионима), што би истовремено допринело и одрживом интегралном руралном развоју у оквиру региона Републике Србије, чиме је потврђена хипотеза од које се пошло у овом раду.

С обзиром на релевантност свих региона у Републици Србији, као и на значај развоја руралних подручја у њима, значајно је убудуће наставити теоријски и емпиријски истраживати проблематику регионалног и руралног развоја, уз сугестије креаторима развојне политике да овом проблемском подручју треба посветити знатно више пажње, у смислу подстицајних економских и осталих мера развојне политике. Осим националног и регионалног нивоа, локалне самоуправе и припадајуће руралне заједнице, као и појединци и привредници који живе и раде у овим регионима, имају обавезу и одговорност када је у питању будућност регионалног развоја, што потврђује неопходност активне улоге и координисања напора на свим наведеним нивоима.

ЛИТЕРАТУРА

1. Amin, A., & Tomaney, J. (1995). Behind the Myth of European Union: Prospects for cohesion. London: Routledge.
2. Bogavac-Cvetković, N., Kotlica, S., i Pavlović, R. (2013). Modeli podrške regionalnom razvoju. *Ekonomski vidici*, 18(2-3), 221-236.
3. Bogdanov, N. (2007). Mala ruralna domaćinstva u Srbiji i ruralna nepoljoprivredna ekonomija. Beograd: UNDP.

4. Boldrin, M., & Canova, F. (2001). Inequality and convergence in Europe's regions: reconsidering European regional policies. *Economic Policy*, 16(32), 205-253.
5. Bradley, J., Petrakos, G., & Traistaru, I. (2005). *Integration, Growth and Cohesion in an Enlarged European Union: An Overview* (pp. 1-25). In Bradley, J., Petrakos, G., & Traistaru, I. (eds.): *Integration, Growth and Cohesion in an Enlarged European Union*. New York: Springer.
6. Djukić, P. (2013). Prokletstvo regionalnih pozicija – mogućnosti održivog regionalnog razvoja u Srbiji. *Ekonomski vidici*, 18(2-3), 189-208.
7. Ilić, V. M. (2015). Decentralization of EU member states and its effects on regional development: Experiences and recommendations for Serbia. *Business Economics*, 9(1), 77-94.
8. Jovančević, R. (2012). *Izazovi kohezijske politike Europske unije, 2014-2020*. (str. 179-207). U: Družić, G. & Družić, I. (eds.): *Razvojna strategija malog nacionalnog gospodarstva u globaliziranom svijetu*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
9. Lončar, Z. (2009). Nastanak i razvoj ideje o regionalizaciji Srbije. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 43(2), 333-344.
10. Martin, P. (2005). The geography of inequalities in Europe. *Swedish Economic Policy Review*, 13, 83-108.
11. Mijačić, D., & Paunović, B. (2011). Regionalne razlike u Srbiji. *Ekonomika preduzeća*, 59(7-8), 379-389. doi:10.5937/ekopre1108379M
12. OECD (2011). *OECD Regional Typology*: https://www.oecd.org/cfe/regionalpolicy/OECD_regional_typology_Nov2012.pdf (Accessed on 14.05.2022.)
13. Sala-i-Martin, X. (1996). Regional Cohesion: Evidence and Theories of Regional Growth and Convergence. *European Economic Review*, 40(6), 1325-1352.
14. Veselinović, P., Dimitrijević, M., & Kostić, M. (2019). Significance of fiscal policy for economic development and agriculture. *Economics of Agriculture*, 66(2), 357-373.
15. Vujičić, M., Ristić, L., & Kostić, M. (2015). Classification of rural areas according to population density criteria in Sumadija and Western Serbia Region. *Economic Outlook*, 17(1), 35-48.
16. Winkler, A. (2012). Measuring regional inequality: an index of socio-economic pressure for Serbia. *Collection of papers – Faculty of Geography at University of Belgrade*, 60, 81-102.

17. Закон о регионалном развоју ("Службени гласник РС", бр. 51/2009, 30/2010 и 89/2015).
18. РАС (2022). Развојна агенција Србије, Београд: <https://ras.gov.rs/regionalni-razvoj> (Приступљено 10.05.2022.)
19. Републички завод за статистику (2020а). Анкета о радној снази: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20205658.pdf> (Приступљено 14.05.2022.)
20. Републички завод за статистику (2020б). Билтен - Научноистраживачка делатност у Републици Србији, 2019. РЗС: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20205668.pdf> (Приступљено 14.05.2022.)
21. Републички завод за статистику (2020ц). Предузећа у Републици Србији, према величини, 2019. РЗС: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G202010112.pdf> (Приступљено 14.05.2022.)
22. Републички завод за статистику (2021). Регионални бруто домаћи производ – Региони и области РС, 2019. РЗС: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202110115.pdf> (Приступљено 14.05.2022.)
23. РЗС (2011-2020). Општине и региони у Републици Србији: <https://www.stat.gov.rs/publikacije/> (Приступљено 15.05.2022.)
24. РЗС (2022). Административно територијална подела и НСТЈ нивои 1, 2, 3: <https://www.stat.gov.rs/sr-Latn/oblasti/register-prostornih-jedinica-i-gis/administrativno-teritorijalna-podela-i-nstj-nivoi-1-2-3> (Приступљено 10.05.2022.)
25. Стратегија регионалног развоја Републике Србије 2007–2012. ("Службени гласник РС", бр. 55/05, 71/05).
26. Устав Републике Србије ("Службени гласник РС", бр. 98/2006, 115/2021).

*Рад је примљен: 24. маја 2022. године
Рад је прихваћен за објављивање: 04. јуна 2022. године*

REGIONAL INEQUALITIES OF ECONOMIC AND RURAL DEVELOPMENT IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Jasmina Dimitrijević¹

Postal Savings Bank j. s. c. Belgrade, Branch Kragujevac, Republic of
Serbia

Miloš Dimitrijević²

University of Kragujevac, Faculty of Economics, Kragujevac, Republic of
Serbia

Lela Ristić³

University of Kragujevac, Faculty of Economics, Kragujevac, Republic of
Serbia

Abstract: *Having in mind the fact that there are significant differences in the development of the regions in many countries, well-formulated regional policy and its implementation are important determinants of reducing existing regional inequalities and also they are the factors of rural development. Accordingly, the subject of research in this paper are disparities at the NUTS 2 level in the Republic of Serbia, with the aim of determining the level of economic development of the regions and the rural development of the Republic of Serbia. Thereby, an important role of regional policy in the regional convergence and achieving a more balanced regional and rural development is emphasized. The comparative analysis in the paper identifies significant differences between the Belgrade region and other regions in the Republic of Serbia, that are predominantly rural. In order to overcome these differences, the necessity of innovative solutions and an active regional policy is emphasized.*

Keywords: *regional development, rural development, regional policy, Nomenclature of Units for Territorial Statistics (NUTS)*

INTRODUCTION

Many countries face the problem of how to provide equal opportunities for all citizens, regardless of the region in which they live. This problem includes a number of regional, social and economic issues. Even relatively small differences in development, if present in the long run, may lead to big differences in the living standards of citizens and other indicators of the region's development. Moreover, regional differences negatively affect further development, increasing the existing tensions between the regions.

---

¹ jasnadimitrijevic1983@gmail.com

² mdimitrijevic@kg.ac.rs

³ lristic@kg.ac.rs

Accepting the concept of the nomenclature of territorial units for statistics (NUTS), based on the criteria valid in the European Union (EU) with regard to NUTS, the Republic of Serbia seeks to harmonize with the EU. In doing so, the benefit that the Republic of Serbia can achieve is use of the EU structural funds for regional policy and rural development.

The process of decentralization and balanced regional development of the Republic of Serbia is important in the process of EU accession, given that the EU provides assistance for the restructuring of less developed regions and for the diversification of the rural economy (Bogavac-Cvetković et al., 2013).

Having in mind the above, the subject of research within this paper are disparities in the Republic of Serbia at the NUTS 2 level, and consequently the process of regional convergence, with special emphasis on regions that are considered predominantly rural.

The aim of the research is to point out the role of regional policy in the process of regional development of the Republic of Serbia, with a presentation of disparities at the NUTS 2 level, that is, with a comparative analysis of regional development and rural development within the regions. That being the case, the focus is on reducing the development gap and poverty in rural areas, through balanced regional development. In addition to the comparative, the methods of description, analysis and synthesis are used.

The paper starts from the following hypothesis: More active and innovative regional policy, especially in the process of harmonization of the Republic of Serbia with the EU, can significantly reduce regional disparities and contribute to rural development.

1. REGIONS AND RURAL AREAS OF THE REPUBLIC OF SERBIA

The modern concept of regionalization, within which the regions are directed towards more balanced development, is not sufficiently represented in the Republic of Serbia. Nevertheless, the regional dimension of development has become the subject of many scientific researches during the last decades, which is conditioned, above all, by the growing economic and demographic disparities between different parts of the country. In modern concepts of spatial development, regional policy and so-called new regionalism, regionalization is seen as a form of decentralization of power and decision-making, the essence of which is the transfer of competencies from the central (state) level to the lower regional level (regional administration) with the aim of enabling a more balanced development of all parts of the country (Ilić, 2015; Lončar,

2009). Hence, regional, and therefore rural policy, regionalization and decentralization, are imposed as imperatives for further development. Regional disparities, however, are still large, and greatest differences are mostly between the north and the south, urban areas and rural areas, central and peripheral areas, etc. (Winkler, 2012, 90).

A very important aspect of regional development is the relationship between rural and urban areas. (Un)employment and wages stand out as a particular problem of regional unevenness, as well as of the difference between urban and rural settlements (Djukić, 2013).

Since rural areas of the Republic of Serbia cover about 85% of the territory and almost half of the population lives in them (Bogdanov, 2007, 31), while at the same time they are areas with the most pronounced poverty and developmental limitations, it is clear why the policy of their development is of special importance.

Table 1. Administrative and territorial division and nomenclature of territorial units for statistics (NUTS) - levels 1, 2, 3, in the RS

Republic of Serbia (RS)						
(NUTS 1)	Serbia – north			Serbia – south		
(NUTS 2)	Total	Belgrade region	Region of Vojvodina	Region of Šumadija and Western Serbia	Region of Southern and Eastern Serbia	Kosovo and Metohija region
(NUTS 3) Areas	30	1	7	8	9	5
Administrative districts	29	0	7	8	9	5
Cities / Municipalities	197	17	45	53	53	29
Cities	29	1	8	10	9	1
Cities with urban municipalities	5	1	0	1	3	0
Settlements	6158	157	467	2112	1973	1449
Urban settlements	193	16	52	53	46	26

Source: RZS [SORS], 2022

Table 1 presents the administrative and territorial division and nomenclature of territorial units for statistics (NUTS) - levels 1, 2, 3, in the Republic of Serbia.

Given that the OECD regional typology is based on the criteria of population density and size of urban centers located within the region (OECD, 2011, p. 3), areas with a population density below 150 inhabitants per km² are classified as rural. According to this criterion, since rural areas are identified as communities at the local level where the population density is below 150 inhabitants per km², then many areas in

the Republic of Serbia can be classified as rural (Vujičić et al., 2015), as pointed out in the research on the classification of rural areas in the regions of the Republic of Serbia. Looking at the regions in relation to the stated population density criterion (*Table 2*), all regions except Belgrade can be considered predominantly rural. No data are available for the Kosovo and Metohija region.

Table 2. Population per 1 km² by regions, 2011-2019

REGION	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Belgrade region	514	515	516	518	519	521	522	523	524
Region of Vojvodina	90	89	88	88	88	87	87	86	86
Region of Šumadija and Western Serbia	76	76	76	75	74	74	73	73	72
Region of Southern and Eastern Serbia	63	61	60	60	59	59	58	57	57

Source: RZS [SORS], 2011-2020

According to census data, the percentage of population that lives in rural areas is as follows: about 55% in the Region of Šumadija and Western Serbia; 52.5% in the Region of Southern and Eastern Serbia; 43.3% in Vojvodina, and only about 19% in Belgrade region.

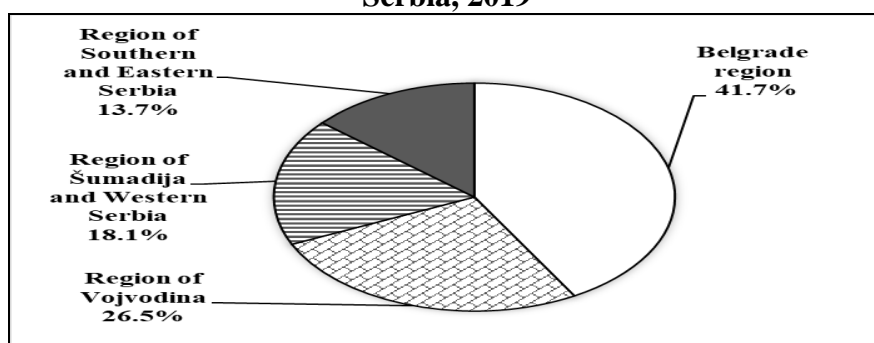
In the Republic of Serbia, agriculture is the most important and often the only activity in the countryside. When observing the importance of agriculture by administrative and regional units, it is evident that agriculture is a more dominant activity in Vojvodina compared to other regions (Vujičić et al., 2015).

2. INDICATORS OF REGIONAL DIFFERENCES IN THE REPUBLIC OF SERBIA RELEVANT FOR ECONOMIC AND RURAL DEVELOPMENT

The share of regions in the national GDP of the Republic of Serbia in 2019 shows that Belgrade is the leading region with 41.7%, followed by the Region of Vojvodina with 26.5%, the Region of Šumadija and Western Serbia is in the third place with 18.1%, while the Region of Southern and Eastern Serbia has the smallest share of 13.7% (*Figure 1*).

At the same time, predominantly rural regions are far behind the Belgrade region, and data for the Kosovo and Metohija region are not available.

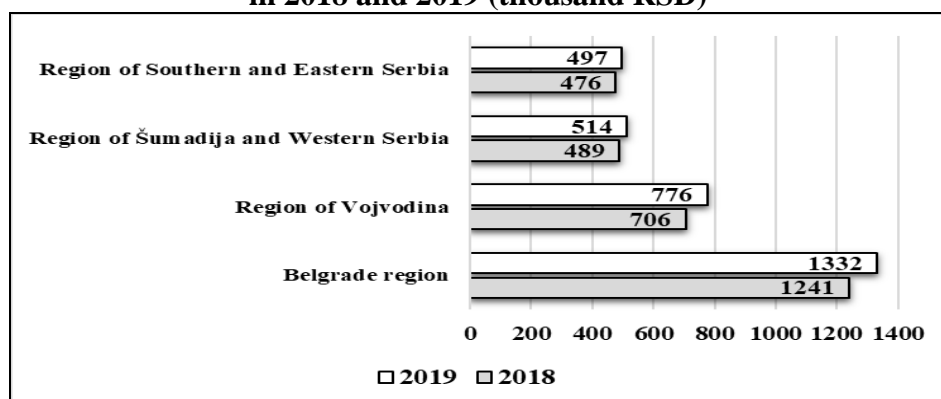
Figure 1. The share of regions in the national GDP of the Republic of Serbia, 2019

Source: Republički zavod za statistiku [Statistical Office of the RS], 2021

Figure 2 shows the GDP per capita in 2018 and 2019. According to available data, it can be seen that the Belgrade region stands out significantly compared to other regions.

Figure 2. The regions of the Republic of Serbia - the GDP per capita in 2018 and 2019 (thousand RSD)

Source: Republički zavod za statistiku [Statistical Office of the RS], 2021

In addition to unbalanced development of the regions in the Republic of Serbia, numerous disparities are becoming more pronounced within the regions themselves.

Regional GDP per capita, expressed in PPS (Table 3), confirms significant differences between the Belgrade region and other regions, while data for the Kosovo and Metohija region, just as in the previous figures, were not available.

**Table 3. Regional GDP per capita, expressed in PPS
(Purchasing Power Standard)**

Territory	GDP per capita (thousand PPS)		GDP per capita – Level Index (EU = 100)	
	2019	2018	2019	2018
EU	32	31	100	100
REPUBLIC OF SERBIA	13.0	12.3	40.6	39.5
Belgrade region	22.2	20.9	69.3	67.7
Region of Vojvodina	12.9	11.9	40.3	38.3
Region of Šumadija and Western Serbia	8.6	8.2	26.7	26.6
Region of Southern and Eastern Serbia	8.3	8.0	25.9	25.9

Source: Republički zavod za statistiku [Statistical Office of the RS], 2021

Regional GVA of the Republic of Serbia in 2019, observed by activities, is presented in Table 4, where it can be seen that the Region of Vojvodina has the largest share when it comes to agriculture, forestry and fisheries, mining, manufacturing industry, electricity, gas and steam supply, water supply and wastewater management. In all other areas, which include construction, trade, transport, financial activities, real estate, as well as professional, scientific, educational and cultural activities, the Belgrade region has by far the largest share. Therefore, it can be concluded that, when it comes to the primary sector, rural regions dominate in relation to the Belgrade region, while when it comes to the activities of the secondary and tertiary sector, the Belgrade region is far ahead of all other regions. Thus, activities related to the tertiary and secondary sectors contribute the most to the development of the Belgrade region, while agriculture, forestry and fisheries contribute the least. In other, predominantly rural regions, although agriculture is more represented compared to the Belgrade region, many activities from the tertiary sector (trade, etc.) as well as from the secondary sector (manufacturing, etc.) have a greater share in the creation of GVA of the region than agriculture. With that in mind, it can be noticed that in order for these regions to develop, in addition to agriculture, it is very important to develop the manufacturing industry, tourism and other activities related to agriculture, that is, it is necessary to diversify the economy of these regions and better connect all activities with the primary sector.

**Table 4. Regional GVA of the Republic of Serbia by activity, 2019
(million RSD)**

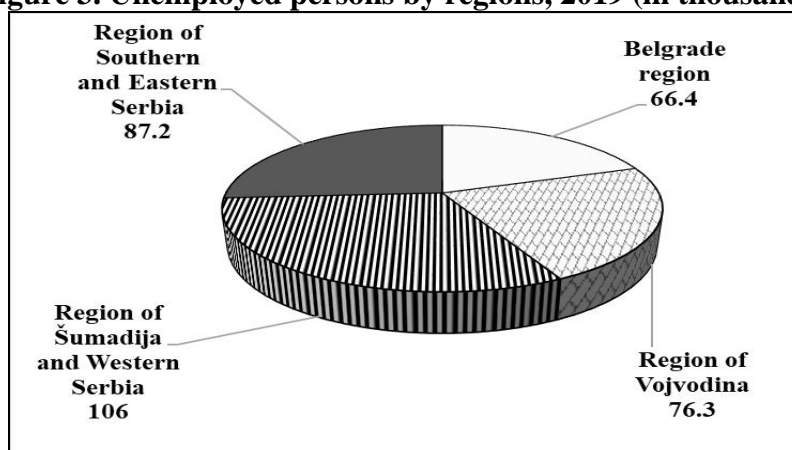
Name of activity	Republic of Serbia	Belgrade region	Region of Vojvodina	Region of Šumadija and Western Serbia	Region of Southern and Eastern Serbia
Total	4,480,900	1,866,724	1,188,022	810,861	613,108
Agriculture, forestry & fishing	322,560	18,447	175,060	82,730	46,323
Mining & quarrying, Manufacturing, Electricity, gas, steam & air conditioning supply, Water supply, sewerage, waste management & remediation activities	1,076,329	263,116	346,163	246,367	220,683
Construction	309,203	163,377	61,840	52,491	31,495
Wholesale & retail trade and repair of motor vehicles & motorcycles, Transportation & storage, Accommodation & food service activities	895,027	438,537	211,547	156,036	88,907
Information & communication	263,899	202,374	37,450	14,283	9,792
Financial & insurance activities	170,570	114,279	29,553	15,454	11,284
Real estate activities	373,776	147,384	99,781	74,316	52,294
Professional, scientific & technical activities, Administrative & support service activities	332,029	221,712	63,688	26,319	20,310
Public administration, defence, compulsory social security, Education, Human health & social work activities	603,868	233,410	131,511	120,215	116,545
Arts, entertainment & recreation, Other service activities, Activities of households as employers, Activities of extraterritorial organisations & bodies	133,639	64,087	31,427	22,650	15,475

Source: Republički zavod za statistiku [Statistical Office of the RS], 2021

When looking at the main indicators of unemployment (*Figure 3*) or employment, it can be concluded that regional differences are most pronounced in this regard. The Region of Šumadija and Western Serbia, as well as the Region of Vojvodina and the Belgrade region, have a significantly higher number of employees compared to the Region of Southern and Eastern Serbia. The Belgrade region has the highest employment rate, followed by the Region of Vojvodina and the Region of Šumadija and Western Serbia, while the Region of Southern and Eastern

Serbia has the lowest employment rate. When it comes to unemployment, the largest number of unemployed people is in the Region of Šumadija and Western Serbia.

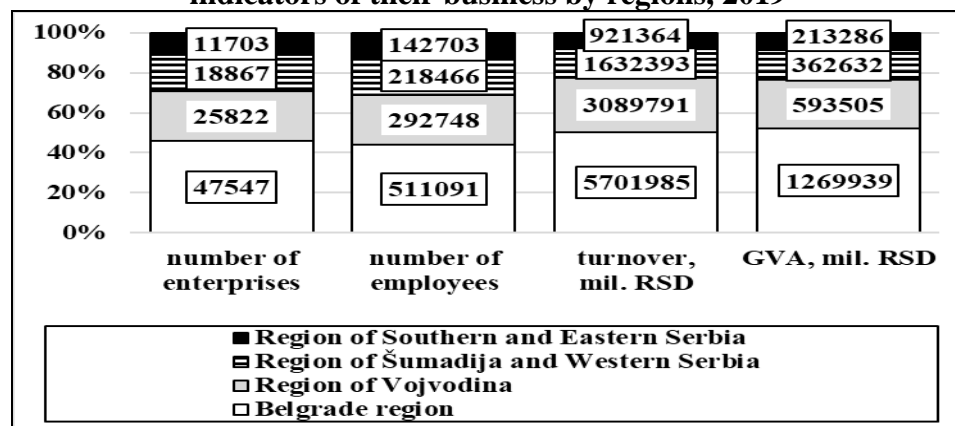
Figure 3. Unemployed persons by regions, 2019 (in thousands)

Source: Republički zavod za statistiku [Statistical Office of the RS], 2020a

The structure of business entities of the Republic of Serbia and indicators of their business for 2019 are presented in the Figure 4, by regions.

Figure 4. Structure of business entities of the Republic of Serbia and indicators of their business by regions, 2019

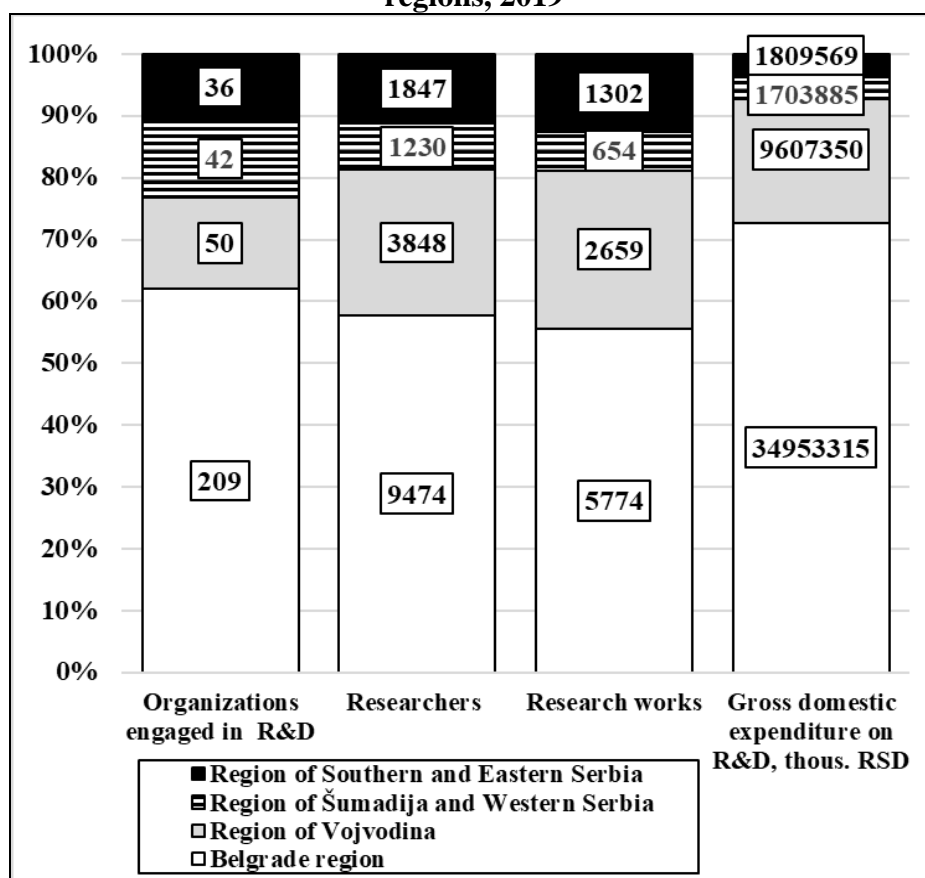
Source: Republički zavod za statistiku [Statistical Office of the RS], 2020c

The highest gross value added, as well as the realized turnover, were recorded in the Belgrade region, which has the highest concentration of both business entities and the number of employees. According to these indicators, the Belgrade region is followed by the Region of

Vojvodina, the Region of Šumadija and Western Serbia, and finally the Region of Southern and Eastern Serbia. This confirms the difference between the more developed north and the less developed south, that is, observed from north to south, the regions have an increasingly unfavorable structure of development of business entities and their business. Research and development (*Figure 5*) follow this trend, especially when it comes to spending on research and development.

Figure 5. Research and development in the Republic of Serbia by regions, 2019

Source: Republički zavod za statistiku [Statistical Office of the RS], 2020b

Predominantly rural regions, according to all the parameters observed, are behind the Belgrade region. Consequently, fiscal and other economic policy measures are of great importance for the future development of rural regions, and especially for the development of agriculture in all regions with significant resource potentials for the development of the agricultural sector (Veselinović et al., 2019).

3. REGIONAL POLICY AS A FACTOR OF ECONOMIC AND RURAL AREAS DEVELOPMENT

Comparing regional growth in the EU and the US, Sala-i-Martin (1996), concludes that the regional policy of the European Union has not achieved significant results. Boldrin & Canova (2001) came to a similar conclusion, comparing regional growth in the EU regions that receive support from the EU funds with those that do not. Amin & Tomaney (1995) pointed out that innovations in regional policy, in terms of helping underdeveloped regions to stimulate their growth, as well as employment, and poverty reduction, are overshadowed by market-oriented policies. However, a modern EU cohesion policy has recently increasingly encouraged the transition to an environmentally responsible economy, the development of small and medium-sized enterprises, innovation and competitiveness, job creation, modernization of the education system and the creation of social equality. The EU emphasizes finding solutions to the problems arising from the development inequalities of the regions (Jovančević, 2012).

In modern conditions, accompanied by a number of global and internal challenges, as well as in the process of European integration, the Republic of Serbia needs a much more active regional development policy. Decades of neglect of the development of many rural and peripheral areas have made regional differences really great, making the Republic of Serbia one of the countries with pronounced disparities in regional development, which further requires a more active regional development policy.

Economic integration processes, which are considered to be able to generate numerous economic benefits, can also be associated with a higher degree of uneven development (Martin, 2005). In regional terms, these processes can lead to regional imbalances, with less advanced regions having less benefits and even some losses compared to more advanced regions (Bradley et al., 2005). That is why it is important adequately direct all development processes, taking into account the evenness and harmonization of development of all regions in the process of economic and other integrations. For the Republic of Serbia, the policy of regional development is of special importance, having in mind the pronounced gap in relation to the regions in the EU. As a candidate for the EU membership, the Republic of Serbia has long since begun the process of adjusting its legislation in this area. In the context of European integration, the institutionalization of regional policy of the Republic of Serbia was carried out in 2007, when the Regional Development Strategy of the Republic of Serbia 2007-2012 ("Official Gazette of the RS", No.

55/05, 71/05) was adopted as a strategic document on regional development, which defines the regional development priorities of the Republic of Serbia. In this Strategy, variants of economic regionalization are proposed according to the NUTS model.

The Constitution of the Republic of Serbia ("Official Gazette of the RS", No. 98/2006, 115/2021) stipulates the obligation of the state to ensure even and sustainable regional development.

The adoption of the Law on Regional Development ("Official Gazette of the RS", No. 51/2009, 30/2010 and 89/2015) is a very important step in terms of the territorial organization of the Republic of Serbia. This Law determines the names of regions, areas and units of local self-government within each region, indicators of the level of development of the regions, key documents and subjects of regional development, sources of financing and measures to encourage regional development.

The Development Agency of Serbia (RAS) is a government organization, established in 2016 on the basis of the Law on Investments, when the Serbia Investment and Export Promotion Agency (SIEPA) and the National Agency for Regional Development (NARR) ceased to exist. The RAS includes the Sector for Regional Development and Regional Cooperation (RAS, 2022). The Office of the Minister in charge of the Development of Underdeveloped Municipalities has also been established in the Government of the Republic of Serbia. Numerous strategies that have been adopted should greatly contribute to more balanced regional development, above all, the Strategy for Agriculture and Rural Development, the Sustainable Urban Development Strategy of the Republic of Serbia until 2030, the Employment Strategy, the Strategy for the Encouragement of Childbirth, the National Youth Strategy, and the Action plan for the Implementation of Regional Investment Reform, etc.

Regional differences, as well as differences within the regions themselves, are evident in the Republic of Serbia, especially between urban and rural areas, which affects the migration of the population to developed industrial centers, with a tendency to further increase regional development disparities. One of the main problems of underdeveloped regions, in addition to lower GDP and unemployment, is less developed infrastructure, especially in rural areas, which further slows down the development of entrepreneurship and investment activity in these regions. Therefore, a more modern regional policy and adequate accompanying rural development policy are needed in order to reduce regional disparities in economic and rural development.

CONCLUSION

Regional development, as an expression of the degree of development of defined territorial units, is a very important issue and for decades has occupied the great attention of the scientific community, national and international institutions, and the general public, all over the world. At the same time, the problem is becoming more and more pronounced, as regional differences in many countries have reached such heights that they require really serious studies of their causes and proposing practical solutions to mitigate or eliminate them.

Regional development is unbalanced in many countries, influenced by many factors, with different intensities and in different periods of development. Uneven regional development, in addition to negative economic effects, can cause many other disruptions, which then, as a chain reaction, transmit and negatively affect the overall economic and social development, including the development of rural areas.

Regional development of the Republic of Serbia, in modern conditions, requires solving regional problems or regional disparities by creating appropriate institutional frameworks and mechanisms for more integrated regional, and therefore rural development. At the same time, modern policy of balanced regional development must not focus exclusively on the accelerating development of underdeveloped areas/municipalities and a strong economic orientation, without taking into account other important aspects of development (environmental, socio-cultural, etc.), nor should it be based on occasional actions and uncoordinated activities, but requires a comprehensive approach, adequate institutional infrastructure and other appropriate supporting elements for the successful development of regions and rural areas within them. Also, an important goal of regional policy is certainly to reduce differences in the level of development of the regions, and especially the backwardness of the least developed regions.

Despite emphasizing the importance of cohesion policy, the reduction of regional disparities is still mostly observed on the basis of GDP per capita and employment, by regions, which further indicates the need for a more adequate perception of regional development in the broader context of sustainable development, which requires balancing the economic, environmental and social dimensions of regional development. It is necessary to strengthen the connection between economic growth and rational use of natural resources in a sustainable way, with the introduction of acceptable innovations and modern technologies, in order to mitigate regional disparities and achieve integrated rural development. The directions of development should certainly be based on the

conditions, resources and opportunities that exist within the region, as well as on the capacity to absorb, implement and further expand new technical and technological solutions and other innovations. In this process, regional policy has a special role, given its greatest responsibility and available measures, instruments and mechanisms to encourage more balanced regional development.

In accordance with the above, it can be concluded that, when it comes to the process of harmonization with the EU, and broadly speaking, it is important for the Republic of Serbia to pursue an active, modern, innovative and responsible regional policy, in accordance with regional convergence and the EU cohesion policy, in order to reduce regional disparities (measured by GDP per capita, purchasing power, number of companies and their operations, reducing unemployment and other accompanying indicators, with the introduction of innovation and strengthening research and development activities in all regions), which would also contribute to sustainable integrated rural development within the regions of the Republic of Serbia, thus confirming the starting hypothesis.

Given the relevance of all regions in the Republic of Serbia, as well as the importance of rural development therein, it is important to continue theoretical and empirical research on regional and rural development, with suggestions to development policy makers that this problem should be paid much more attention to, in terms of incentive economic and other development policy measures. In addition to the national and regional level, local governments and rural communities, as well as individuals and businessmen living and working in these regions, have obligations and responsibilities when it comes to the future of regional development, which confirms the need for active role and coordination at all levels.

LITERATURE

1. Amin, A., & Tomaney, J. (1995). *Behind the Myth of European Union: Prospects for cohesion*. London: Routledge.
2. Bogavac-Cvetković, N., Kotlica, S., i Pavlović, R. (2013). Modeli podrške regionalnom razvoju. *Ekonomski vidici*, 18(2-3), 221-236.
3. Bogdanov, N. (2007). *Mala ruralna domaćinstva u Srbiji i ruralna nepoljoprivredna ekonomija*. Beograd: UNDP.
4. Boldrin, M., & Canova, F. (2001). Inequality and convergence in Europe's regions: reconsidering European regional policies. *Economic Policy*, 16(32), 205-253.

5. Bradley, J., Petrakos, G., & Traistaru, I. (2005). *Integration, Growth and Cohesion in an Enlarged European Union: An Overview* (pp. 1-25). In Bradley, J., Petrakos, G., & Traistaru, I. (eds.): *Integration, Growth and Cohesion in an Enlarged European Union*. New York: Springer.
6. Constitution of the Republic of Serbia ("Official Gazette of the RS", No. 98/2006, 115/2021).
7. Djukić, P. (2013). Prokletstvo regionalnih pozicija – mogućnosti održivog regionalnog razvoja u Srbiji. *Ekonomski vidici*, 18(2-3), 189-208.
8. Ilić, V. M. (2015). Decentralization of EU member states and its effects on regional development: Experiences and recommendations for Serbia. *Business Economics*, 9(1), 77-94.
9. Jovančević, R. (2012). *Izazovi kohezijske politike Europske unije, 2014-2020*. (str. 179-207). U: Družić, G. & Družić, I. (eds.): *Razvojna strategija malog nacionalnog gospodarstva u globaliziranom svijetu*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
10. Law on Regional Development ("Official Gazette of the RS", No. 51/2009, 30/2010 and 89/2015).
11. Lončar, Z. (2009). Nastanak i razvoj ideje o regionalizaciji Srbije. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 43(2), 333–344.
12. Martin, P. (2005). The geography of inequalities in Europe. *Swedish Economic Policy Review*, 13, 83-108.
13. Mijačić, D., & Paunović, B. (2011). Regionalne razlike u Srbiji. *Ekonomika preduzeća*, 59(7-8), 379-389. doi:10.5937/ekopre1108379M
14. OECD (2011). OECD Regional Typology: https://www.oecd.org/cfe/regionalpolicy/OECD_regional_typology_Nov2012.pdf (Accessed on 14.05.2022.)
15. RAS (2022). Razvojna agencija Srbije [Development Agency of Serbia], Belgrade: <https://ras.gov.rs/regionalni-razvoj> (Accessed on 10 May 2022)
16. Regional Development Strategy of the Republic of Serbia 2007-2012 ("Official Gazette of the RS", No. 55/05, 71/05).
17. Republički zavod za statistiku [Statistical Office of the RS] (2020a). Anketa o radnoj snazi u Republici Srbiji, 2019: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20205658.pdf> (Accessed on 14 May 2022)
18. Republički zavod za statistiku [Statistical Office of the RS] (2020b). Bilten - Naučnoistraživačka delatnost u R. Srbiji, 2019:

- <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20205668.pdf>
(Accessed on 14 May 2022)
19. Republički zavod za statistiku [Statistical Office of the RS] (2020c). Preduzeća u Republici Srbiji, prema veličini, 2019: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G202010112.pdf>
(Accessed on 14 May 2022)
  20. Republički zavod za statistiku [Statistical Office of the RS] (2021). Regionalni BDP - Regioni i oblasti u RS, 2019: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202110115.pdf>
(Accessed on 14 May 2022)
  21. RZS [SORS] (2011-2020). Opštine i regioni u RS, po godinama [Municipalities & Regions of the Republic of Serbia by years]: <https://www.stat.gov.rs/publikacije/> (Accessed on 15 May 2022)
  22. RZS [SORS] (2022). Administrativno teritorijalna podela i NSTJ nivoi 1, 2, 3 [Administrative territorial division & NUTS levels 1, 2, 3]: <https://www.stat.gov.rs/sr-Latn/oblasti/registar-prostornih-jedinica-i-gis/administrativno-teritorijalna-podela-i-nstj-nivoi-1-2-3> (Accessed on 10 May 2022)
  23. Sala-i-Martin, X. (1996). Regional Cohesion: Evidence and Theories of Regional Growth and Convergence. *European Economic Review*, 40(6), 1325-1352.
  24. Veselinović, P., Dimitrijević, M., & Kostić, M. (2019). Significance of fiscal policy for economic development and agriculture. *Economics of Agriculture*, 66(2), 357-373.
  25. Vujičić, M., Ristić, L., & Kostić, M. (2015). Classification of rural areas according to population density criteria in Sumadija and Western Serbia Region. *Economic Outlook*, 17(1), 35-48.
  26. Winkler, A. (2012). Measuring regional inequality: an index of socio-economic pressure for Serbia. *Collection of papers – Faculty of Geography at University of Belgrade*, 60, 81-102.

The paper was received: May 24, 2022

The paper was accepted for publication: June 4, 2022